

**รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**
**A MODEL FOR INSTRUCTIONAL LEADERSHIP DEVELOPMENT
OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE PRIMARY
EDUCATIONAL AREA IN THE NORTHEAST**

เกรียงศักดิ์ วงศ์รัตน์¹, ปรีชา คัมภีรปรกรณ์², ชนินทร์ เวสินนท์³, และ สุรัตน์ ดวงชาทม³

¹นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

²รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

³ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) สร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3) ประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้น สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D) ดำเนินการวิจัยเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยการวิเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ระยะที่ 2 กำหนดรูปแบบการพัฒนา โดยการสร้างคู่มือการพัฒนา และระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบ เป็นการทดลองกับผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มทดลองใช้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 จำนวน 15 คน ระยะที่ 4 การสรุปและประเมินผลรูปแบบการพัฒนา โดยการสรุปผลการทดลองใช้

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การมีวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา การบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการเรียนการสอน การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ และการพัฒนาวิชาชีพครู

2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ 3) เอกสารประกอบการพัฒนา 4) กระบวนการของรูปแบบ และ 5) การติดตามผลและการประเมินผล

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความก้าวหน้าในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการคิดเป็นร้อยละความก้าวหน้าเท่ากับ 14.52 และผู้บริหารสถานศึกษามีความคงสภาพของภาวะผู้นำทางวิชาการคิดเป็นร้อยละความก้าวหน้าเท่ากับ 30.56 ในภาพรวมความสมบูรณ์ถูกต้องของรูปแบบอยู่ในระดับ มากที่สุด

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to examine the components of instructional leadership development for school administrators, 2) to construct a model of instructional leadership development for school administrators, and 3) to validate the developed model of instructional leadership development for school administrators under the Primary Educational Area. The Research and Development (R&D) consisted of four phases: Phase 1, research conceptual framework examining component by Descriptive Analysis, Phase 2, A model of instructional leadership was constructed and improved by the specialists. Phase 3, The constructed model was tried out. A model for instructional leadership development for school administrators were implemented. Phase 4, To summarize and assessment by trying out.

The finding were as follows.

1. The components of instruction leadership for school administrations were. 1) vision, goal and mission of development education quality, 2) Curriculum and teaching management, 3) Supervision monitoring and Learning management, 4) Learning climate promotion and Learning culture and 5) Teacher development .

2. The developed model of instructional leadership for school administrators comprised 1) Principles, 2) Objectives, 3) Development documentation, 4) Procedures, and 5) Monitoring and evaluation.

3. The effects after the model implementation revealed that 1) the mean scores after the workshop was higher than that of before the workshop with the progressive percentage of 14.52 and the participating school administrators reported the retention on instructional leadership with the progressive percentage of 30.56. The overall accuracy of the model is complete at the highest level.

Keywords : Instructional Leadership, School Administrator

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในมาตรา 39 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังกล่าว ได้ระบุไว้ว่า ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง พระราชบัญญัตินี้ถือเป็นกรอบนโยบายแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ ซึ่งหน่วยงานทางการศึกษาในประเทศไทยได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาตามกรอบแนวทางที่กำหนด ตั้งแต่ปี 2542 จนถึงปัจจุบัน และมาตรา 39 ระบุให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในสถานศึกษาประกอบด้วย มาตรา 44 กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหาร และ

การจัดการศึกษาจากพระราชบัญญัติดังกล่าวประกอบกับนโยบายมาตรการของรัฐบาลกระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ออกประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาของเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปยังคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2550 ซึ่งครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป

จากการกระจายอำนาจข้างต้น จะเห็นว่าสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้แก่ผู้เรียน ซึ่งผู้บังคับบัญชาสูงสุดในสถานศึกษา คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและเป็นผู้ที่จะขับเคลื่อนนโยบาย

ต่างๆ สู่การปฏิบัติและสู่ความสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง มีพฤติกรรมหรือบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้มีความรู้ความสามารถตลอดจนทักษะทางวิชาการ คือ การมีวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ และการพัฒนาวิชาชีพครู สามารถโน้มน้าว จูงใจให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ร่วมมือปฏิบัติด้วยความเต็มใจ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นพฤติกรรมที่สำคัญที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องมี สอดคล้องกับ ประสิทธิ์ เขียวสีและคณะ (2548) ได้ทำการวิจัยรูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการประกอบด้วย การบริหารจัดการหลักสูตร การบริหารจัดการโรงเรียน การบริหารตนเอง ทีมงานและชุมชน ส่วนสิริรัตน์ วสุภัทร (2551) ได้ทำการวิจัยภาวะผู้นำทางวิชาการและสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานพบว่า เงื่อนไขที่สำคัญของความสำเร็จของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ ผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการประกอบด้วย การพัฒนาวิสัยทัศน์ การนิเทศ ติดตามการนำหลักสูตรไปใช้

นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ยังได้สรุปผลการดำเนินงาน 9 ปีของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. 2542 – 2551) พบว่า ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์ลดลงอย่างต่อเนื่องทุกวิชาในช่วงเวลา 5 ปี ซึ่งมีสาเหตุ มาจากหลายปัจจัย โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาไม่เป็นผู้นำทางวิชาการหรือขาดภาวะผู้นำทางวิชาการไปให้ความสำคัญกับงานธุรการ งานการเงินและพัสดุมากเกินไป สอดคล้องกับ Gilbert R. Austin and Stephen P. Holowenzak (1985, p. 72) (อ้างถึงใน Sandra Lee Gupton, 2010. p. 103) กล่าวว่า ผู้บริหาร

สถานศึกษา ในสถานศึกษาดีเด่นเลือกที่จะเป็นผู้นำทางวิชาการเป็นอันดับแรก และการบริหารจัดการเป็นอันดับสอง ดังนั้นผู้บริหารจะต้องเป็นผู้มีภาวะผู้นำทางวิชาการ มุ่งเน้นงานวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การบริหารการเรียนการสอน สร้างเป้าหมายร่วมกันกับครู ซึ่งจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ซึ่งปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับปัญหาของสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 2) สร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 3) เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ประชากร ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2556 -2557 จำนวน 12,562 โรงเรียน รวม 12,562 คน ใน 61 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลองที่ใช้ในขั้นตอนการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 จำนวน 15 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจงและด้วยความสมัครใจ และทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนา ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

2.1 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 10 คน ในการยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ

2.2 แบบประเมินรูปแบบและเอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วมาสร้างแบบประเมินรูปแบบและเอกสารประกอบการพัฒนาแล้วนำแบบประเมินที่ได้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 14 คน ประเมินรูปแบบและเอกสารประกอบการพัฒนา

2.3 แบบประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับโดยนำไปประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในระยะก่อนปฏิบัติการ ระยะปฏิบัติการ และระยะติดตามผล

3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) แบ่งการวิจัยเป็น 4 ระยะ 8 ขั้นตอน ดังนี้ ระยะที่ 1 การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์สังเคราะห์เอกสาร เพื่อให้ได้องค์ประกอบหลักองค์ประกอบย่อย ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญเพื่อยืนยันองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์องค์ประกอบหลักองค์ประกอบย่อยเพื่อกำหนดตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ระยะที่ 2 การกำหนดวิธีการพัฒนารูปแบบ มี 2 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 สร้างคู่มือและเอกสารการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 2 ประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ 14 คน

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ การวิจัยในระยะนี้มีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อทดลองใช้รูปแบบและตรวจสอบผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา คือ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และมีการนำไป

ฝึกปฏิบัติในสถานศึกษาตนเอง 2 สัปดาห์ ระยะที่ 4 การสรุปและประเมินผลรูปแบบ

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 5 องค์ประกอบได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) การบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 3) การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล การจัดการเรียนการสอน 4) การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ และ 5) การพัฒนาวิชาชีพครู

2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนประกอบดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เอกสารประกอบการพัฒนา 4) กระบวนการ พัฒนาและ 5) การติดตามผล และการประเมินผล และกระบวนการของรูปแบบการพัฒนา มี 3 ระยะได้แก่ระยะก่อนปฏิบัติการ ระยะปฏิบัติการ และระยะติดตามผล

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า

3.1 ระยะก่อนปฏิบัติการ ระดับการใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3.2 ระยะปฏิบัติการ ในการประชุมเชิงปฏิบัติการและศึกษาดูงานหลังสิ้นสุดระยะปฏิบัติการพบว่า ระดับการใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสูงกว่าระยะก่อนปฏิบัติการโดยรวมมีค่าร้อยละความก้าวหน้าเท่ากับ 14.52

3.3 ระยะติดตามผลเป็นการติดตามความคงสภาพของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า โดยรวมมีความคงสภาพคิดเป็นค่าร้อยละความก้าวหน้าเท่ากับ 30.56 ในด้านความสมบูรณ์ของรูปแบบ จากการสัมภาษณ์ผู้เข้ารับการพัฒนามีความเห็นว่ามีคุณสมบัติถูกต้องประมาณ ร้อยละ 95 ต้องมีการปรับปรุงในส่วนที่เป็นกิจกรรมประมาณ ร้อยละ 5 และมีความเห็นว่าควรเพิ่มเวลาในการพัฒนาประมาณ ร้อยละ 5

อภิปรายผล

1. ด้านองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

องค์ประกอบหลักที่ 1 การมีวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ นำแนวคิดอื่นๆ ที่เป็นรายละเอียดปลีกย่อยเกี่ยวกับ พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการที่สังเกตได้ วัดและ ประเมินผลได้ดีถือว่าเป็นตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการที่มี แนวคิดคล้ายกันจัดเข้าเป็นกลุ่มย่อยได้ 2 กลุ่ม เรียกว่า องค์ประกอบย่อย ประกอบด้วย 1) การร่วมกันกำหนด วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 66.67 และ 2) การให้ความสำคัญสูงสุดต่องานวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 66.67 ซึ่งสอดคล้องกับ สิริธรณี วสุภัทร (2551) ได้วิจัยพบว่า เชนโยที่สำคัญของความสำเร็จของ การบริหารโรงเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้นผู้บริหาร จะต้องมีความรู้โดยจะต้องเป็นผู้มีภาวะผู้นำทาง วิชาการที่ต้องแสดงออก เช่น การอำนวยความสะดวกในการ กำหนดวิสัยทัศน์ได้แก่ สร้างความเข้าใจในกระบวนการ พัฒนาวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา กระตุ้นให้มีการเชื่อมโยงวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติ สอดคล้องกับพนัส ถิ่นวัน (2556) กล่าวถึงองค์ประกอบ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็กประการหนึ่งว่า เสริมสร้างวิสัยทัศน์ ที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ สร้างความเข้าใจในกระบวนการ ทบทวนวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการทบทวนวิสัยทัศน์ จัดหา ทรัพยากรเพื่อจัดสรรให้เกิดการนำวิสัยทัศน์ไปใช้

องค์ประกอบหลักที่ 2 การบริหารจัดการ หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ จากผลการสังเคราะห์และ กำหนดเป็นองค์ประกอบหลักภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ และนำแนวคิดอื่นๆ เกี่ยวกับภาวะ ผู้นำทางวิชาการที่มีแนวคิดคล้ายกันจัดเข้าเป็นกลุ่มย่อย ได้ 3 กลุ่ม เรียกว่า องค์ประกอบย่อยประกอบด้วย 1) การบริหารการจัดการหลักสูตร คิดเป็นร้อยละ 76.47 2) การบริหารการจัดการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 70.59

และ 3) การวัดผลและประเมินผลการเรียน คิดเป็นร้อยละ 58.82 และบทบาทที่สำคัญที่สุดของผู้บริหารโรงเรียนคือ เป็นผู้นำทางวิชาการ หรือมีภาวะผู้นำทางวิชาการ แต่ไม่ได้ หมายความว่า ผู้บริหารโรงเรียนต้องรับผิดชอบงาน วิชาการคนเดียว ภาวะผู้นำทางวิชาการควรเกิดขึ้นทั้งใน ตัวผู้บริหารและครูผู้สอน นั่นคือครูต้องมีภาวะผู้นำครู ทางวิชาการต้องมีความรู้ดีเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน (Hoy & Hoy, 2003) และ ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็น ผู้มีภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยในการจัดลำดับความสำคัญ ของงานนั้นให้ถือว่าการเรียนการสอนเป็นเรื่องสำคัญที่สุด เสมอ ผู้นำทางวิชาการต้องเป็นผู้รู้ดีโดยอาศัยงานวิจัย เกี่ยวกับการอ่าน รู้ดีเกี่ยวกับการสอนอ่านที่มีประสิทธิภาพ ถ้าหากความสำเร็จของนักเรียนคือเป้าหมายและเป้าหมาย นั้นสามารถวัดได้ด้วยการประเมินที่อาศัยมาตรฐานเป็น เกณฑ์ หลักสูตร การสอนและการประเมินผลเหล่านี้ต้อง สอดคล้องกับมาตรฐาน (ธีระ รุญเจริญ, 2550)

องค์ประกอบหลักที่ 3 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน จาก ผลการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง ที่ถือว่ามีความคิดคล้ายกันจัดเข้าเป็นกลุ่มย่อยได้ 2 กลุ่ม เรียกว่า องค์ประกอบย่อย ประกอบด้วย 1) การนิเทศ กำกับ ติดตาม การจัดการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละ 82.35 2) การประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครู คิดเป็นร้อยละ 58.82 ดังนั้นการนิเทศและประเมินการสอน จึงเป็นงานที่อยู่ภายใต้ขอบข่ายการบริหารและถือว่าเป็น ส่วนสำคัญของการบริหาร (ดำรง มูลป้อม, 2556) สอดคล้อง กับหลักการและแนวคิดทฤษฎีการบริหารสถานศึกษาโดย มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียน การสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ ต้องใช้ความพยายาม และความสามารถเป็นอย่างมากในการนำคณะครูและ ผู้เกี่ยวข้อง ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การนิเทศการเรียน การสอนซึ่งเป็นการนิเทศภายในจึงเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับ การบริหารงานวิชาการโดยตรงที่มีส่วนในการผลักดันให้ การจัดการเรียนการสอน มีคุณภาพการนิเทศภายในจึงเป็น เครื่องมือสำคัญของผู้บริหารในการพัฒนาคุณภาพของครู และบุคลากรในโรงเรียนให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การสอนของครูให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ

ทางวิชาการ จะเกิดการกำกับติดตามและสะท้อนผล กระบวนการเรียนการสอน (ไชยา ภาวะบุตร, 2555)

องค์ประกอบหลักที่ 4 การสร้างบรรยากาศ และวัฒนธรรมการเรียนรู้ จากผลการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบหลักภาวะผู้นำ ทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการสร้าง บรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ และนำแนวคิดอื่นๆ ที่มีแนวคิดคล้ายกันจัดเข้าเป็น กลุ่มย่อยได้ 3 กลุ่ม เรียกว่า องค์ประกอบย่อย ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมบรรยากาศ และวัฒนธรรมการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 57.142) การเสริมสร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ดี คิดเป็นร้อยละ 47.6 3) การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม คิดเป็นร้อยละ 52.36 ดังนั้นนอกจากผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นผู้นำทาง วิชาการแล้วยังต้องมีหน้าที่รับผิดชอบการพัฒนาบรรยากาศ ของโรงเรียนที่ยังผลให้เกิดการปฏิบัติการสอนที่ดีที่สุด และผู้บริหารโรงเรียนควรใส่ใจต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ สร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอนโดยให้ มีระเบียบขั้นตอนน้อยลงและลดภาระงานด้านเอกสาร ของครูลง การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มุ่งเน้น ทางวิชาการให้มา สร้างเป้าหมายร่วมกันกับครู จะเห็นได้ ว่า นอกจากผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นผู้นำทางวิชาการแล้ว ยังต้องมีหน้าที่รับผิดชอบการพัฒนาบรรยากาศของ โรงเรียนที่ยังผลให้เกิดการปฏิบัติการสอนที่ดีที่สุด และ ผู้บริหารโรงเรียนควรใส่ใจต่อวัฒนธรรมการเรียนรู้ สร้าง สภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอนโดยให้มีระเบียบ ขั้นตอนน้อยลงและลดภาระงานด้านเอกสารของครูลง การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มุ่งเน้นทางวิชาการ ให้มาก

องค์ประกอบหลักที่ 5 การพัฒนาวิชาชีพครู จากผลการวิเคราะห์เอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์และกำหนดเป็น องค์ประกอบหลักภาวะผู้นำทางวิชาการ จัดเข้าเป็นกลุ่มย่อย ได้ 3 กลุ่ม เรียกว่า องค์ประกอบย่อย ประกอบด้วย 1) การสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะครูคิดเป็น ร้อยละ 94.74 2) การปรับปรุงประสิทธิภาพการจัด การเรียน การสอน คิดเป็นร้อยละ 52.63 3) การสร้างแรงจูงใจ คิดเป็น ร้อยละ 52.63 จากการสังเคราะห์สมรรถนะครูของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถสรุป

ได้ว่า สมรรถนะครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก และสมรรถนะ ประจำสาขายาน คือ สมรรถนะหลัก (Core Competency) ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ใน การปฏิบัติงาน 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4) การทำงานเป็นทีม และ 5) จริยธรรมและจรรยา บรรณวิชาชีพ สมรรถนะประจำสาขายาน (Functional Competency) ประกอบด้วย 6 สมรรถนะ ได้แก่ 1) การบริหาร หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) การพัฒนาผู้เรียน 3) การบริหารจัดการชั้นเรียน 4) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 5) ภาวะผู้นำครู และ 6) การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อ การจัดการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน, 2553)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลการประเมินที่พบว่า การพัฒนา วิชาชีพครูมีผลการประเมินที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้ที่รับผิดชอบในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา จึงควร ให้ความสนใจที่ต้องเน้นการพัฒนาในด้านนี้ให้มากกว่า ด้านอื่น โดยอาจจะเพิ่มเวลา กิจกรรมที่เหมาะสมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนา ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

2.1 จากผลการวิจัยครั้งนี้ได้องค์ประกอบ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ เป้าหมายและ พันธกิจการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ การนิเทศ กำกับ ติดตามและ ประเมินผลการจัดการเรียนการสอน การสร้างบรรยากาศ และวัฒนธรรมการเรียนรู้ และการพัฒนาวิชาชีพครู และได้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถ

นำรูปแบบการพัฒนาที่ได้นี้ นำไปปรับใช้ในการพัฒนา
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 5 องค์
ประกอบได้ตามความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

2.2 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทาง
วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้เป็น
รูปแบบที่มีความเหมาะสมซึ่งกลุ่มสถานศึกษา เครือข่าย
สถานศึกษา หรือผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาสามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทาง
ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถาน
ศึกษา ในกลุ่มสถานศึกษา เครือข่ายสถานศึกษา หรือนำไป
พัฒนาตัวผู้บริหารสถานศึกษาเอง นอกจากนี้ควรจะนำ
รูปแบบนี้ไปใช้ในการพัฒนาครูให้เป็นครูผู้นำทางวิชาการ
หรือมีภาวะผู้นำทางวิชาการของครูเพื่อให้มีพลังอำนาจใน
การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา
ร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนา
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

3.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
กับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคอื่นๆ ในสังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าจะมี
ความแตกต่างกันหรือไม่ เพราะเหตุใด

3.2 ควรศึกษาองค์ประกอบรูปแบบ

การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียง
เหนือในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ในภาคอื่น หรือระดับประเทศ

3.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบ

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
สถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ กับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขต
พื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
หรือภาคอื่นๆ จะมีความแตกต่างกันหรือไม่ เพราะเหตุใด

เอกสารอ้างอิง

- ไชยา ภาวะบุตร. (2555). *ภาวะผู้นำทางวิชาการในสถานศึกษา*. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ดำรง มูลป้อม. (2556 ก). *เอกสารประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ชุดที่ 1 ความสามารถในการพัฒนาครู*.
สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ธีระ รุณเจริญ. (2550). *การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- ประสิทธิ์ เขียวสี และคณะ. (2548). *รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา.
- พนัส ถิ่นวัน. “*รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ*”, ในวารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. บรรณาธิการโดย ประยุทธ์ ชูสอน.
หน้า 104. ขอนแก่น: คลังน่านวิทยา,ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2556.
- สิรรัตน์ วสุภัทร. (2551). *ภาวะผู้นำทางวิชาการและสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของ
การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (ม.ป.ป.) *สรุปผลการดำเนินงาน 9 ปีของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. 2542-2551)*,
ม.ป.ป.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). **หลักสูตรการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ**. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

Sandra Lee Gupton. (2010) **The Instructional Leadership Toolbox : a handbook for improving practice**. California. Corwin.

Hoy, A.W. and Hoy, W.K. (2003). **Instructional leadership : a learning-centered guide**. MA: Allyn & Bacon